

Filosofia 3/18 i competència comunicativa

INFOME DE RECERCA

Resum de la recerca sobre com el Projecte Filosofia per Nens - Filosofia 3/18 (FpN) influeix positivament en el desenvolupament de la competència comunicativa en els estudiants d'educació primària fet per Yamelis Coromoto Herrera Fuenmayor i Eddy de Jesús Mogollón González de la Universidad Rafael Bellosó Chacín, Maracaibo, Veneçuela. Resum elaborat per Irene de Puig.¹

Afirma l'informe que els sistemes educatius no donen respostes a la manca de domini sobre la llengua materna i el problema és cada vegada més gran. La incompetència comunicativa és molt evident en els estudiants de tots els subsistemes del sistema educatiu. (Parla de Veneçuela, però són opinions fàcilment extrapolables a altres països). Per aquest motiu aquests dos professors es van proposar com a objectiu determinar l'efecte del Programa Filosofia per a nens (FpN) en el desenvolupament de la competència comunicativa dels estudiants d'educació primària a la Unitat Educativa "Maria Luisa Niño" situada en el Municipi Mara, estat de Zúlia, -al noroest del país-, a Veneçuela.

És una evidència que els estudiants no arriben a desenvolupar una competència comunicativa eficient. De tal manera, que els projectes que s'han creat i s'apliquen actualment, han estat insuficients i inadequats per donar resposta a aquesta realitat educativa, ja que no s'han generat els canvis pertinents per resoldre el problema; ans al contrari, sembla incrementar cada any.

Per millorar en competència comunicativa, cal que els docents planifiquin estratègies adequades des de molt aviat, i així elevar el rendiment acadèmic dels alumnes. Per això, resulta pertinent l'enfocament que ofereix el Programa Filosofia per a nens de Lipman (1998), el qual fa referència a l'apropiació i construcció del saber a partir de l'aplicació del diàleg com a motor del pensament crític reflexiu.

En aquesta investigació es pren com a referència de FpN el "diàleg filosòfic " i " comunitat d'investigació", però amb un enfocament lingüístic amb l'objectiu de demostrar que els nens poden assolir competències comunicatives a partir d'aquestes pràctiques a l'aula, sense allunyar-se del propòsit principal del Programa que és el desenvolupament del pensament crític i creatiu en els nens i nenes des de molt aviat ja que el llenguatge i pensament es desenvolupen de manera paral·lela.

La competència comunicativa està integrada per una sèrie de subcompetències:

a) Competència gramatical: és la que s'adquireix a través del domini del codi lingüístic, verbal i no verbal, coneixement de les regles ortogràfiques, lexicals, semàntiques, fonològiques, morfològiques.

¹ L'informe sencer el trobareu aquí:

<http://www.revistas.una.ac.cr/index.php/EDUCARE/article/view/3734>

El nivell fonètic i fonològic: la fonètica, segons Saussure (1983), s'ocupa d'estudiar els sons d'una llengua i la fonologia s'encarrega de formalitzar les dades sobre els diferents tipus de sons que posseeix una llengua.

El nivell morfològic estudia l'estructura de les paraules, la seva formació, les seves alteracions, les seves flexions : la conjugació, gènere, nombre, la derivació etc., i la sintaxi és la disciplina que s'encarrega l'ordre lògic de les paraules en les oracions.

El lèxic s'encarrega d'estudiar els significats de les paraules, el contingut del missatge i les seves combinacions segons el context oracional; examina el significat de cada paraula i dels enunciats per utilitzar-los amb propietat.

b) Competència sociolingüística: implica adequar el missatge als diversos contextos, atenent normes d'interacció, situació, intencions i convencions socials. És una descripció en termes culturals dels usos pautats de la llengua i la parla, és a dir, les regles d'interacció social o d'un grup, institució, comunitat o societat particular.

c) Competència discursiva: fa referència al domini de les normes gramaticals, sintàctiques i semàntiques per a produir textos orals o escrits en diferents gèneres ; implica cohesió textual i coherència del discurs.

És la relativa als coneixements i habilitats per comprendre, produir i interpretar diferents tipus de discursos i interpretar i produir textos coherents, fluids, aplicant formes gramaticals amb cohesió textual, atenent el dinamisme, la interacció comunicativa, l'ús del llenguatge contextos particulars. Discursos orals i escrits com a resposta davant les diverses situacions de comunicació que enfronta el parlant diàriament.

d) Competència estratègica: definida com aquella que consisteix en l'habilitat d'aplicar la comunicació verbal i no verbal de manera estratègica amb efectivitat. És la que tracta recursos que poden ser utilitzats per resoldre els diversos problemes que es produeixen en l'intercanvi comunicatiu (...). És molt important per a l'aprenentatge d'una segona llengua.

Per avaluar les competències comunicatives dels alumnes es va aplicar un test denominat: Qüestionari tipus llista de confrontació dirigit als docents de 2n grau de la Unidad Escolar Maria Luisa Niño, estructurat en quatre parts, on cada part avalua una dimensió amb els seus indicadors.

Validesa i fiabilitat de l'instrument

La fiabilitat de la prova es va mesurar a través d'una prova pilot amb aplicació test- retest, utilitzant la fórmula de Kuder - Richardson (RKK) Chávez (2007) . La fiabilitat del qüestionari va donar com a resultat un coeficient de RKK = 0,855, que va indicar la consistència en les respostes. En aquesta investigació es van aplicar els tractaments estadístics com: t student al pretest i al posttest per a la comparació de mitjanes i valoració de l'estratègia. Per als càlculs estadístics es va utilitzar el paquet informàtic SPSS -12.

Anàlisi dels resultats

Resultados del pre y postest

COMPETÈNCIES COMUNICATIVES								
Tipus de competència	PRE-TEST				POST-TEST			
	Grupo control (%)		Grupo experimental (%)		Grupo control (%)		Grupo experimental (%)	
	SI	NO	SI	NO	SI	NO	SI	NO
Gramatical	07,82	92,16	11,11	88,89	10,14	89,86	79,63	20,37
Lingüística	26,47	73,53	25,93	74,07	29,41	70,59	68,05	31,95
Sociolingüística	32,09	67,91	30,30	69,70	33,69	66,31	67,17	32,82
Discursiva	16,99	83,01	08,64	91,36	17,65	83,35	64,32	35,68
Estratègica	16,47	83,53	29,00	80,00	22,35	77,65	71,11	28,89

Per destacar:

Els grups de nens i nenes analitzats, per al pretest tant el grup control com el grup experimental, donen resultats negatius i mostren ben clarament que no posseeixen competència comunicativa. (No van ordenar correctament les idees al expressar-les, ni aquestes van ser clares ni adequades al tema de conversa).

Després d'aplicar la metodologia de Filosofia per nens el grup experimental mostra una millora considerable.

Conclusions

A manera de conclusió s'afirma que el Programa de Filosofia per Nens és eficaç per al desenvolupament de la competència comunicativa dels estudiants d'educació primària, com ho han demostrat els resultats d'aquesta investigació.

Les aportacions obtingudes en aquesta investigació van permetre als nens i nenes descobrir que l'escola és un ambient enriquidor, on la lectura ha de ser una activitat de gaudi i recreació. És la font on flueix el seu pensament crític - reflexiu. S'obté el valor agregat de donar-li a la lectura la importància que té com a mitjà essencial per a la formació integral i per assolir l'èxit en tots els contextos de la vida quotidiana.

Una altra aportació rellevant va ser que el Programa FpN oferia la capacitació per al docent pel que fa a noves metodologies i recursos per assolir un aprenentatge significatiu, li brinda eines molt efectives per aprofitar la interdisciplinarietat; ja que el programa és molt complet ja que la Filosofia és la disciplina que prepara els estudiants per pensar en les altres disciplines: Llenguatge, Matemàtiques, Ciències, Educació Física i Ciències Socials a través de les estratègies bàsiques: llegir, escriure, parlar, escoltar.